

การจัดรูปรัฐบาลและการกระทำ ทางนิติบัญญัติ

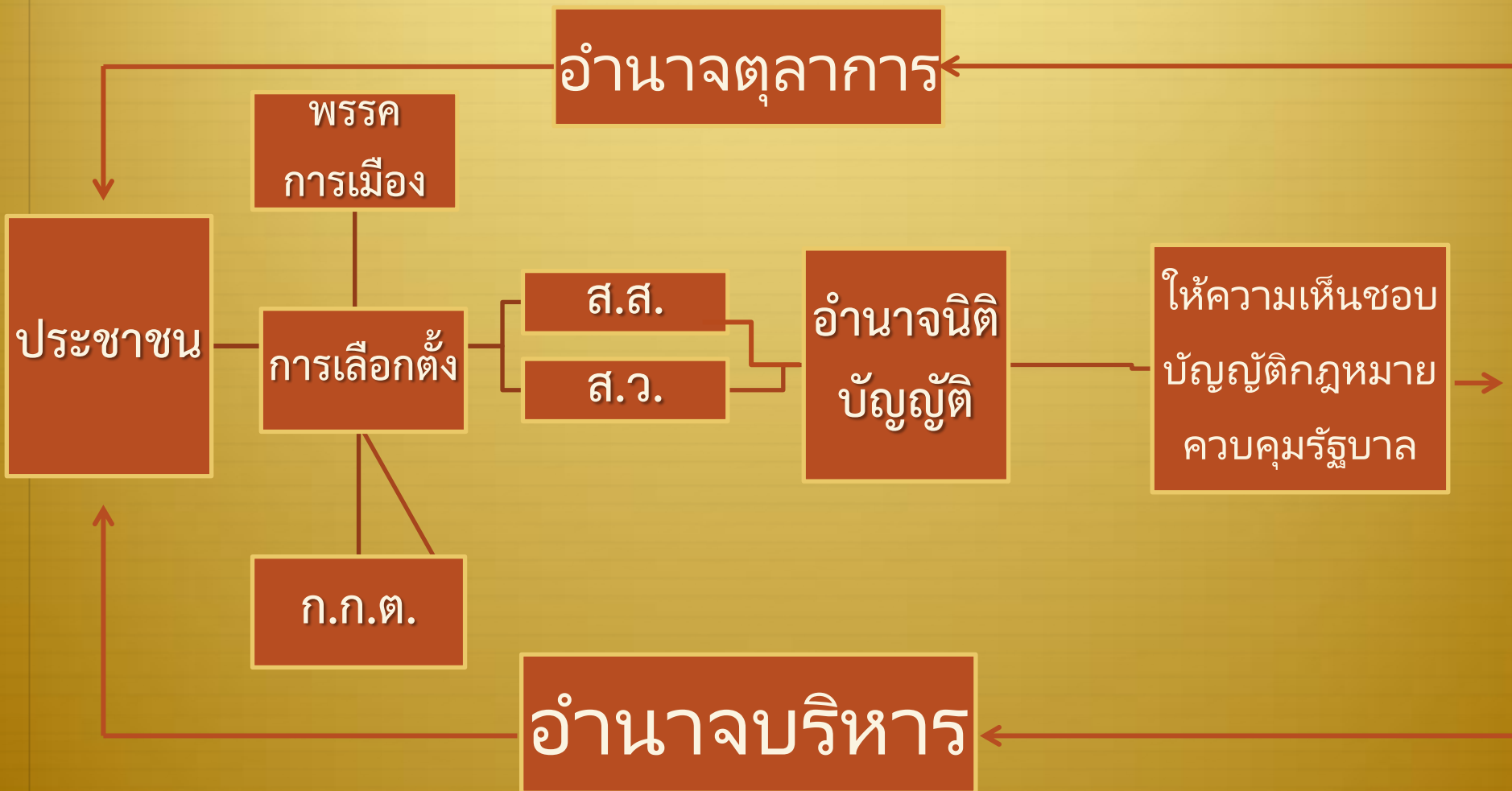
ดร.นพดล ทัดระเบียบ

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

การใช้อำนาจทางปกครองตามรัฐธรรมนูญ



การจัดองค์กรของรัฐ

ฝ่ายนิติบัญญัติ

สภาผู้แทนราษฎร

วุฒิสภา

ฝ่ายบริหาร

คณะรัฐมนตรี

รัฐบาล

ฝ่ายปกครอง

ส่วนราชการ

รัฐวิสาหกิจ

หน่วยงานของรัฐอื่น

องค์กรอิสระตาม รธน .

ก.ก.ต.

ป.ป.ช.

ค.ต.ง.

ฯลฯ

ฝ่ายตุลาการ

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลยุติธรรม

ศาลปกครอง

ศาลทหาร

ออก
กฎหมาย

บังคับ
กฎหมาย

ตัดสิน
คดี

องค์กรนิติบัญญัติและกระบวนการนิติบัญญัติ

องค์กรนิติบัญญัติ

องค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตย

วิวัฒนาการองค์กรนิติบัญญัติไทย

องค์กรนิติบัญญัติภายใต้รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย

การตรวจสอบความจำเป็นในการตรา
กฎหมาย

กระบวนการนิติ
บัญญัติ

กระบวนการจัดทำพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญ

กระบวนการจัดทำพระราชบัญญัติ

กระบวนการจัดทำพระราชกำหนด

อำนาจนิติ
บัญญัติ

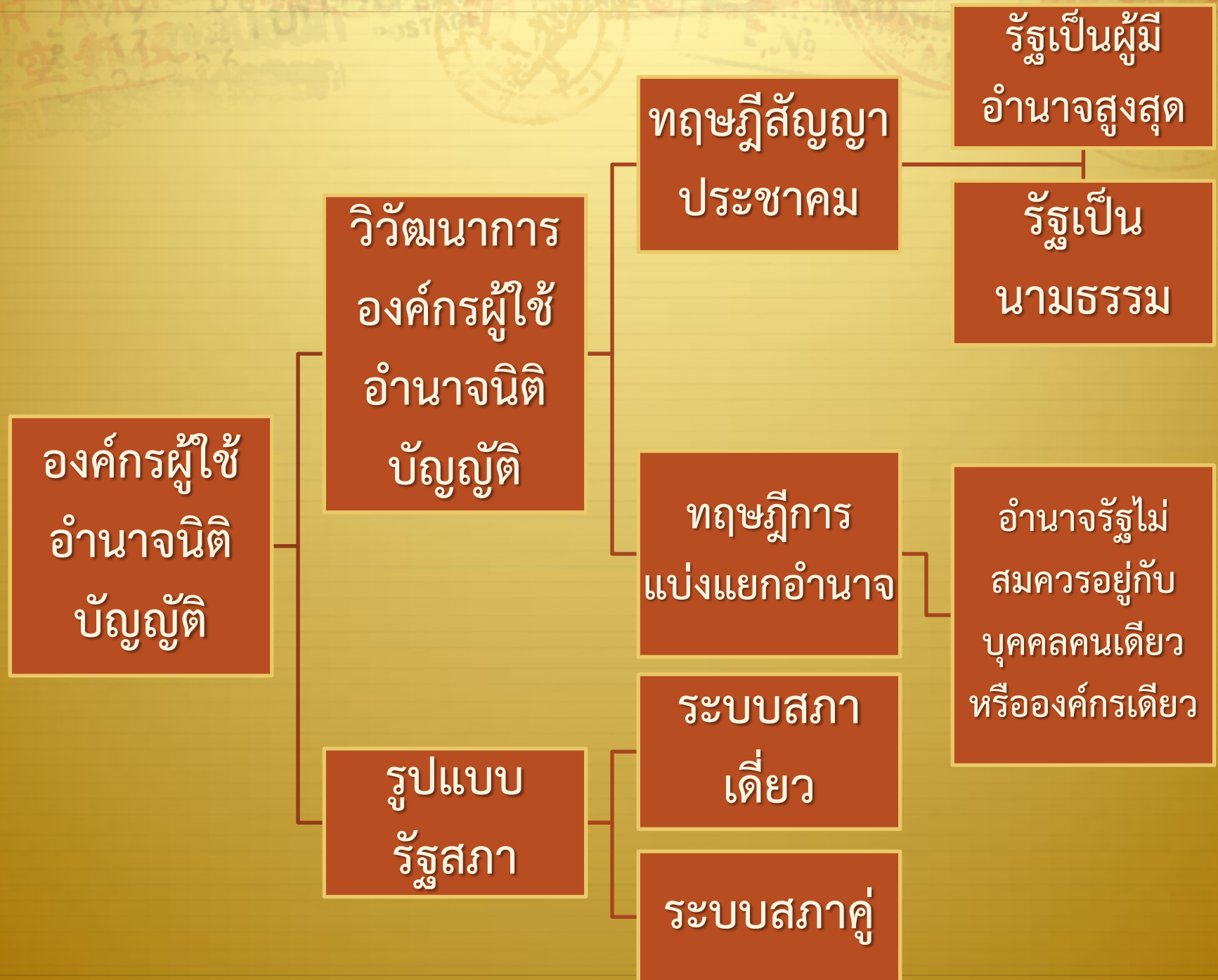
ประชาชน

หลักนิติรัฐ

การบัญญัติ
กฎหมาย

ควบคุมรัฐบาล

ให้ความ
เห็นชอบในเรื่อง
สำคัญของ
ประเทศ



วิวัฒนาการองค์กร
นิติบัญญัติไทย

ก่อนเปลี่ยนแปลง
การปกครอง ๒๔
มิถุนายน ๒๕๗๕

ระบบสมบูรณาญา
สิทธิราช

หลังการ
เปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง ๒๔
มิถุนายน ๒๕๗๕

สภาเดี่ยว (รธน.แห่ง
ราชอาณาจักร
สยาม) ๒๔๗๕

สภาคู่(รัฐธรรมนูญ
๒๕๖๐)

องค์กฤษฎีกาบัญญัติภายใต้
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ตาม รธน. ๖๐
(ตามมาตรา ๑๓๑, ๑๓๓, ๑๓๗)

นายก
ทูลเกล้า
ถวาย

เพื่อลงพระ
ปรมาภิไธย

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จำนวน ๕๐๐ คน (ม. ๘๓)

สมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน
(ม. ๑๐๗)

วาระที่สามลงมติ

วาระที่หนึ่งรับ
หลักการ

วาระที่สอง
แปรญัตติ

วาระที่สอง
แปรญัตติ

วาระที่หนึ่ง
รับหลักการ

วาระที่สามลงมติ

รับสนอง
พระบรม
ราชโองการ

ประกาศในราชกิจจานุ
เบกษา

การตรวจสอบความ
จำเป็นในการตรา
กฎหมาย

สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา ๒๘)

เสรีภาพในเคหสถาน (มาตรา ๓๓)

เสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการ
เลือกถิ่นที่อยู่ (มาตรา ๓๘)

เสรีภาพในการสื่อสาร (มาตรา ๓๔)

เสรีภาพในการนับถือศาสนา (มาตรา ๓๑)

สิทธิในทรัพย์สิน (มาตรา ๓๗)

การจำกัดสิทธิและ
เสรีภาพทำได้ ๒
ลักษณะ

๑.ออกกฎหมายจำกัด
สิทธิและเสรีภาพ
โดยตรง

๒.กฎหมายกำหนดให้
เจ้าหน้าที่มีอำนาจใช้
มาตรการทางปกครองจำกัด
สิทธิและเสรีภาพต่างๆได้

มาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญฯ บัญญัติให้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้อย่างเที่ยงใจและชอบเขตดังต่อไปนี้
หลัก การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้

ข้อยกเว้น (๑) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
กฎหมายในที่นี้ คือ กฎหมายระดับพระราชบัญญัติ

(๒) จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดกรอบไว้

(๓) ขอบเขตของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

(๔) กฎหมายต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

(๕) กฎหมายดังกล่าวต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรา
กฎหมายนั้นด้วย หลักเกณฑ์นี้ใช้กับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ดังกล่าวด้วย

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องกระทำที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิ

ข้อเท็จจริง

ร่างพระราชบัญญัติการผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. ๒๕๔๘

“มาตรา ๓๘ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๗ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ให้ศาลสั่งริบเครื่องจักรนั้น

เครื่องจักรที่ศาลสั่งริบให้นำไปใช้ประโยชน์ในทางราชการ หรือจำหน่ายให้แก่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ หรือทำลาย ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด”

ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่า การไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนตาม
มาตราต่างๆ ที่กำหนดไว้ **เป็นการไม่แจ้ง** ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ผลก็คือ
ให้อำนาจศาลสั่งริบเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี โดยศาลไม่มี
ดุลยพินิจว่าจะริบหรือไม่ ไม่คำนึงว่าเจ้าจะรู้เห็นเป็นใจหรือไม่ และไม่ได้
ให้โอกาสเจ้าของพิสูจน์ว่ารู้เห็นเป็นใจ เป็นการริบโดยเด็ดขาด ไม่ได้
พิจารณาการกระทำที่เป็นความผิดและความเหมาะสมในการลงโทษ เป็น
มาตรการการลงโทษที่รุนแรง ถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลใน
ทรัพย์สินเกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิ
ของบุคคลในทรัพย์สิน ดังนั้น มาตรา ๓๘ แห่งร่างพระราชบัญญัติ
ดังกล่าว จึงเป็นอันตกไป (คำวินิจฉัยที่ ๓๐/๒๕๔๘)

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญรับรอง

พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ชื่อขณะนั้น) ขอให้ศาล
รัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มาตรา ๑๙๘ กรณี
พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีปัญหาเกี่ยวกับ
ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

“มาตรา ๑๒ หญิงมีสามี ให้ใช้ชื่อสกุลของสามี”

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๔๖ เรื่อง บทบัญญัติในกฎหมายที่บังคับให้ หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อนามสกุลสามีขัดหรือแย้งต่อหลักความเสมอภาคหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยโดยสรุปว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เป็นบทบัญญัติ
ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ให้ทุกคนมีความเสมอภาคใน
กฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการ
รับรองสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม
เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคลนั้นจะกระทำมิได้
ประเด็นที่ต้องพิจารณามีว่า ถ้อยคำที่เป็นสาระสำคัญ คือ คำว่า “ให้ใช้” ของ
บทบัญญัติมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล มีลักษณะเป็นบทบังคับให้
หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น หรือเป็นการให้สิทธิแก่หญิงมีสามี
สามารถใช้ชื่อสกุลของสามีได้ พิจารณาเห็นว่า ถ้อยคำนี้มีความแตกต่างจาก
บทบัญญัติของมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติขนาน /นามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

นามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ อันเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ตราขึ้นใช้บังคับที่บัญญัติว่า “หญิงได้ทำงานสมรสมีสามีแล้วให้ใช้ชื่อสกุลของสามี และคงใช้ชื่อตัวแลชื่อสกุลเดิมของตนได้” ซึ่งแสดงว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล ได้เปลี่ยนแปลงหลักการเรื่องสิทธิการใช้ชื่อสกุล จากเดิมให้หญิงมีสามีมีสิทธิที่จะเลือกใช้ชื่อสกุลเดิมของตนหรือจะใช้ชื่อสกุลของสามีก็ได้ เปลี่ยนมาเป็นการบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเพียงอย่างเดียว

เมื่อบทบัญญัติมาตรา ๑๒ มีลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงที่มีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น อันเป็นการลดรอนสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามี ทำให้หญิงและชายมีสิทธิในเรื่องการใช้ชื่อสกุลไม่เท่าเทียมกัน เกิดความไม่เสมอภาคกันทางกฎหมาย ด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคล อีกทั้งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากสิทธิการใช้ชื่อสกุลเป็นสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนในฐานะเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ที่จะแสดงเผ่าพันธุ์ เพื่อเอกลักษณ์ของบุคคลได้โดยมิได้มีการแบ่งแยกระหว่างชายและหญิง และมีขอบเขตในเรื่องที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายหรือเสื่อมเสีย อีกทั้งเหตุผลในการปฏิบัติให้

/แตกต่างกันด้วยเหตุปรากฏ

แตกต่างกันด้วยเหตุปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่า “โดยที่
การจดทะเบียน การขอเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล และการขอร่วม
ชื่อชื่อสกุลตามกฎหมายเดิม ยังไม่เป็นความสะดวกและไม่เหมาะสมกับ
สถานการณ์ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงเสียใหม่ เพื่อให้ได้รับความ
สะดวกรวดเร็วและเป็นการเหมาะสมยิ่งขึ้น” หรือเหตุผลทางสังคมที่ว่า
เพื่อความสงบสุขในครอบครัวและวัฒนธรรมที่ดีที่มีมาช้านานนั้นไม่ถือ
เป็นเหตุอันสมเหตุสมผลเพียงพอที่จะลิดรอนสิทธิการใช้ชื่อสกุลของ
หญิงมีสามี อันทำให้เกิดความไม่เสมอภาคกันทางกฎหมาย อีกทั้งไม่
สามารถปฏิบัติให้แตกต่างกันด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องเพศและ
สถานะของบุคคลระหว่างชายและหญิง จึงเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็น
ธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ (ปัจจุบันมาตรา ๒๗)

กระบวนการจัดทำร่าง พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญ

คณะรัฐมนตรี

ส.ส.

ศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ องค์การ
อิสระที่เกี่ยวข้อง
(ให้ข้อเสนอแนะ)

รัฐสภา

ประกาศในราช
กิจจานุเบกษา

นายกทูลเกล้าถวาย

ศาลฎีกา ศาล
รัฐธรรมนูญ องค์การ
อิสระที่เกี่ยวข้อง
(ให้ความเห็นชอบ)

วาระที่หนึ่งรับหลักการ

วาระที่สองแปรญัตติ

วาระที่สามลงมติ



